

MEDDELANDEN

AF

SOCIETAS.

PRO FAUNA ET FLORA FENNICA.

FÖRSTA HÄFTET.

Helsingfors,
Theodor Sederholms boktryckeri,
1876.

Om *Lacerta agilis* L., Nilss. och dess förekomst inom vårt fauna-område.

Af

JOHN SAHLBERG.

Bland de fynd, som sistlidne sommar gjordes af den naturalhistoriska expeditionen till Svir var det af ifrågavarande ödla ett bland de intressantare, hvarför jag anhåller om plats i Sällskapets "meddelanden" för en kort berättelse derom.

För att få en så fullständig bild som möjligt af faunan och floran i det för undersökning afsedda området, togo vi vår första station inom den enformiga slätten vid Svirflodens nedra lopp i Gorki by belägen på norra stranden af floden några mil från dess mynning och gjorde derifrån exkursioner åt skilda håll. Då jag på en af dessa, den 14 Juli åtföljd af W. Heimbürger, vandrade genom en torr mo, följande den landsväg, som härifrån leder till Ladoga strand, fick jag se en ödla, som genom sin storlek, snabbhet och robusta kroppsform ådrog sig min uppmärksamhet. Den försvann dock hastigt bland ljungen, utan att jag lyckades fånga den. Ett litet stycke från detta ställe observerades ett annat exemplar, hvilket jag efter en stunds förföljande lyckades fasttaga. Genast vid första påseende märktes, att exemplaret ej tillhörde vår vanliga skogsödla *Lacerta vivipara* Jacq. och jag antog, att vi här ej gerna kunde hafva att göra med någon annan art, än den i södra Sverige ej sällsynta Sandödlan *Lacerta agilis* L. Våra ifriga bemö-

danden, att finna denna ödla äfven annorstädes i Svirdalen kröntes ej med framgång, ehuru alla expeditionens medlemmar eftersökte den på lämpliga lokaler. Då Magister R. Sievers deremot på återresan i medlet af Juli en solvarm dag besökte samma ställe, der jag först funnit den, i afsigt att ännu erhålla några exemplar, såg han flera dylika, men lyckades thy värr ej fånga ett enda, oaktadt ihärdiga försök, hvilket tillräckligt bevisar, huru ofantligt qvick och skygg denna ödla vid varm väderlek måste vara.

Likasom de finska exemplaren af *Rana arvalis* Nilss. ej fullkomligt öfverensstämma med den beskrifning på Svenska exemplar af denna art, som Nilsson i sin fauna lemnar, så har jag äfven funnit några ej aldeles obetydliga skiljaktigheter emellan vårt exemplar af ifrågavarande ödla, hvilket är en hona, och den af berörde naturforskare lemnade ytterst noggranna descriptionen på *Lacerta agilis*.

I sjelfva diagnosen för arten säger Nilsson*) nämligen: "Bakom näsplåten och framom ögontygelsplåten stå öfver hvarandra 3 plåtar, af hvilka en öfverstående hvilar på de bägge undre." På vårt exemplar äro den öfre af dessa, den s. k. öfre nästygelplåten (*scutum naso-frenale superius*), och den mera bakåt belägna af de tvänne undre eller den s. k. *scut. post-naso-frenale* ersatta af en enda långsträckt sköld, hvilken nedtill hvilar på en marginalplåt och med öfra ändan berör främre pannplåten, hvarigenom ansigtets sidoplåtar hafva utseende af dem hos *L. vivipara*. Äfven andra författare hafva lagt stor vikt vid dessa nasofrenalplåtar såsom artkaraktärer och äfven Dumeril och Bibron hafva i sin tabellariska uppställning af arterna af släktet *Lacerta***) åtskiljt *L. stirpium* (= *L. agilis*) från *L. vivipara* endast på antalet af dessa plåtar. I den utförligare beskrifningen på den första arten, pag. 200, anmärka de dock, att någonsång, ehuru mycket sällan, 2 af dessa sköldar äro sammanväxta till en såsom hos *Lacerta vivipara*, och tillägga att i

*) *Skand. Faun. III. Amphib. pag. 14.* (1842).

**) *Histoire naturelle complète des Reptiles, Tom. V. 189.* (1839).

sådana fall närvaron af gomtänder är det säkraste skiljemärke. Antalet af fjällringar på stjerten uppgifver Nilsson vara 80 och Dumeril och Bibron 112, då vårt exemplar har endast 71 regelbundna sådana, men om man kommer ihåg, att denna ödla ofta är utsatt för missödet att afbryta stjerten, hvilken småningom ånyo ersättes, inser man lätt att denna karaktär är af mindre väsendtlig beskaffenhet.

Äfven i färgen afviker vårt exemplar från Nilssons beskrifning deri, att hufvudet ofvan är tecknadt med tydliga svarta fläckar, ehuru denne forskare uppgifver det "ofvan ofläckadt", såsom fallet äfven var med de utländska exemplar af detta species, jag haft till jemförelse.

Då emellertid vårt exemplar har tydliga gomtänder och föröfrigt i anordningen af beklädnadsplåtarna och fjällen, antal af skenkelporer, kroppsform och byggnaden af extremiteter öfverensstämmer med *L. agilis*, kan jag ej tveka att anse den såsom en (nordisk?) varietet af detta species, hvilken till följd af den olika teckningen på hufvudet kunde kallas *var. maculifrons*.

Hvad Sandödlans geografiska utbredning angår, är den den allmännaste ödla i större delen af mellersta och södra Europa samt anträffas äfven i de delar af södra Asien, som gränsa till Caspiska hafvet. Enligt Nilssons uppgift förekommer den i såväl södra, som mellersta Sverige, men några speciallokaler angifvas endast från Skåne, Blekinge och Holland. I mellersta och södra Ryssland uppgifves den vara allmän, enl. Eversman*) och Krynichi**), men hvarken Strauch upptager den från Petersburgs guvernement eller Sabanejeff från mellersta Ural. I en på ryska utgifven afhandling om Faunan i trakten af Onega sjö anför deremot Kessler såväl denna art, som *L. vivipara*, från trakten, utan att dock nogare uppgifva hvar och af hvem den blifvit funnen. Inom Finland var den förut ej anträffad, men därför bör man ej taga för afgjordt, att den här är inskränkt endast till Svir-

*) Nouv. memoir. de la soc. des natural. de Moscou. Tom. III. 345. (1834).

**) Bull. soc. nat. de Moscou 1837, III, 48.

dalen. Tvärtom synes det mig ej allenast möjligt utan t. o. m. troligt att den någongång hos oss skall kunna anträffas annorstädes, och skulle jag till undersökning specielt rekommendera sandmoar i södra delen af Karelska näset samt isynnerhet inom Salmis socken. Dess skygghet och försigtighet gör för resten att den ej så lätt kommer i naturforskarens händer, som skogsödlan.

